

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Π ΔΙΤΟΜΗ ΕΚΔΟΣΗ *Ελληνική Βιβλιογραφία Θεατρικῶν Ἔργων, Διαλόγων καὶ Μονολόγων 1900-1940* τῆς Χρυσοθέμιδος Σταματοπούλου-Βασιλάκου, σὲ ἐπιμέλεια τοῦ θεατρολόγου Πέτρου Βραχιώτη, εἶναι ἓνα μνημειῶδες ἔργο, ἀναφαίρετο βοήθημα καὶ θεμελιῶδες ἐρευνητικὸ ἐργαλεῖο τῆς μελλοντικῆς Ἑλληνικῆς Θεατρολογίας. Συγκεντρώνει 5.344 ἀναγραφές, πολλές ἐκ τῶν ὁποίων ἀφοροῦν σὲ ἐν πολλοῖς ἄγνωστα θεατρικὰ ἔργα καὶ ἀναδεικνύει τὴν ἐποχὴ τοῦ «Θεάτρου τῶν Ἰδεῶν» (1895-1922), δηλαδή τοῦ ἑλληνικοῦ μοντερνισμοῦ, καθὼς καὶ τὸ χρονικὸ διάστημα τοῦ Μεσοπολέμου ὡς μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ γόνιμες περιόδους τῆς δραματογραφίας τοῦ 20οῦ αἰῶνα. Μὲ αὐτὴ τὴν ἔκδοση τῆς βιβλιογραφίας τῶν θεατρικῶν ἔργων 1900-1940, ἡ σειρὰ τῆς Θεατρικῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἰδρύματος Κώστα & Ἑλένης Οὐράνη δὲν περιορίστηκε στὴ φιλολογικὴ ἔκδοση παλαιῶν θεατρικῶν ἔργων τοῦ 18ου καὶ 19ου αἰῶνα, ἀνέκδοτα καὶ ἐκδεδωμένον, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ἀξιόλογα καὶ σημαντικά, γιατί, εἴτε εἶχαν μεγάλη ἐπιτυχία στὴν ἐποχὴ τους, εἴτε προκαλοῦν τὴν προσοχὴ λόγῳ τῆς δραματοουργικῆς ἰδιαιτερότητάς τους, ἢ καὶ γιὰ τὸ θέμα τους, εἴτε ξεχωρίζουν ὡς καθρέφτες τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἐποχῆς τους, ἀλλὰ προχώρησε στὴν ἔκδοση μιᾶς βιβλιογραφίας θεατρικῶν ἔργων τοῦ πρώτου μισοῦ τοῦ 20οῦ αἰῶνα, ὅχι μόνο ὅσων ἔχουν ἐκδοθεῖ, ἀλλὰ καὶ δακτυλόγραφων, ἢ ἀκόμα καὶ ἔργων σὲ χειρόγραφη μορφή. Ἡ συγκεντρωσιὴ τῶν λημμάτων αὐτῶν εἶναι

έντυπωσιακή, τόσο εξαιτίας του αριθμού τους, όσο και λόγω του εύρους των θεμάτων τους και των δραματικών ειδών που καλύπτουν. Ίδιαίτερη έντύπωση προκαλεί ο αριθμός των διαλόγων και μονολόγων, που μαρτυρούν τη διείδυση της δραματικής γραφής και του σκηνικού λόγου και σε άλλες μορφές της λογοτεχνίας και της γραμματολογίας εν γένει.

Με τη βιβλιογραφία αυτή συμπληρώνεται ένα μεγάλο κενό που υπήρχε στην έργογραφία του ελληνικού δράματος (πρωτότυπου και μεταφρασμένου), ή όποια, όσον αφορά τις αυτοτελείς εκδόσεις του 19ου αιώνα, έχει ως τώρα καλυφθεί (βλ. Βάλτερ Ποϋχερ – Χρυσόθεμις Σταματοπούλου-Βασιλάκου, «Βιβλιογραφικές ασκήσεις στην ελληνική δραματουργία, πρωτότυπη και μεταφρασμένη του 19ου αιώνα: 1864 - 1900», *Παράβασις*, τόμ. 10 (2010), σσ. 301-367, που συστηματοποιεί τις θεατρικές αναγραφές της γενικής τρίτομης βιβλιογραφίας των Φ. Ήλιου και Π. Πολέμη, *Ελληνική βιβλιογραφία 1864-1900*, Αθήνα 2006, της βιβλιογραφίας των μεταφράσεων του Κ. Γ. Κασίνη, *Βιβλιογραφία των ελληνικών μεταφράσεων της ξένης λογοτεχνίας ΙΘ'-Κ' αι. Αυτοτελείς εκδόσεις*, τόμ. Α', 1801-1900, Αθήνα 2006 και της παλαιότερης τρίτομης βιβλιογραφίας των Δ. Σ. Γκίνη και Β. Γ. Μέζα, *Ελληνική βιβλιογραφία 1800-1863*, Αθήνα 1939-1957· βλ. επίσης την ειδική βιβλιογραφία της Χρυσοθέμιδος Σταματοπούλου-Βασιλάκου, «Ελληνική βιβλιογραφία μονόπρακτων έργων του 19ου αιώνα. Α' συμβολή», *Παράβασις*, τόμ. 4 (2002), σσ. 87-219, καθώς και αυτή της Γεωργίας Λαδογιάννη, *Άρχές του νεοελληνικού θεάτρου. Βιβλιογραφία των έντυπων εκδόσεων 1637-1879*, Αθήνα 1996).

Η συστηματική καταγραφή τόσο των αυτοτελώς εκδομένων έργων ή δημοσιευμένων σε περιοδικά, ήμερολόγια, λευκώματα και συλλογικούς τόμους, όσο και των ανέκδοτων

παρουσιάζεται κατά χρονολογία και συμπεριλαμβάνει πρωτότυπα έργα και μεταφράσεις (κατά χώρες και γλώσσες, με την αναφορά του πρωτότυπου τίτλου), με στοιχεία επίσης για την ἐγγύτερη χρονολογικά ἑλληνική παράσταση (στὶς μεταφράσεις και με τὴν ἀντίστοιχη πρεμιέρα στὸ πρωτότυπο), καθὼς και σὲ ποιές βιβλιοθηκῆς βρίσκονται ἀντίτυπα τῆς ἔκδοσης. Σὲ ξεχωριστὴ ἐνότητα καταγράφονται ἀχρονολόγητα ἔργα ποὺ ἐντάσσονται στὴν ὑπὸ ἐξέταση χρονικὴ περίοδος. Ἡ βιβλιογραφία συμπληρώνεται με τὶς συντομογραφίες (κατάλογο τῶν βιβλιοθηκῶν ποὺ ἔχουν ἐρευνηθεῖ, εἰδικὴ βιβλιογραφία και λοιπὲς συντομογραφίες) στὸν πρῶτο τόμο και ὀλοκληρώνεται με τὶς πηγές τῆς ἔρευνας στὸ τέλος τοῦ δεύτερου τόμου (γενικὴ βιβλιογραφία, περιοδικά, ἑφημερίδες, ἡμερολόγια, ἐπετηρίδες και λευκώματα ποὺ ἔχουν ἀποδελτιωθεῖ, ἀρχεῖα και ἴστοσελίδες) και τὰ εὑρετήρια, τὰ ὁποῖα ἐπιτρέπουν τὴν ἐπιλεκτικὴ χρῆση και τὴν ἀναζήτηση στοιχείων και πληροφοριῶν.

Γιὰ ὅλ' αὐτὰ τὰ θέματα και τὰ προβλήματα τῆς βιβλιογραφίας πληροφορεῖ ἡ λεπτομερειακὴ εἰσαγωγὴ τῆς συγγραφέως. Ἐχουν συμπεριληφθεῖ ἔργα τοῦ θεάτρου πρόζας (τραγωδία, δρᾶμα, κωμωδία), τὸ λυρικὸ θέατρο (ὄπερα, μελόδραμα, ὀπερέτα), τὸ παιδικό-σχολικὸ θέατρο, καθὼς και περιορισμένους ἀριθμὸς κειμένων ἐπιθεώρησης. Ἀνάμεσα στὰ δημοσιευμένα ἔργα συγκαταλέγονται και κείμενα ποὺ ἔχουν δημοσιευτεῖ σὲ περιοδικά, ἢ ἡμερολόγια, σὲ ἑφημερίδες και σχολικὰ ἐγχειρίδια, ἐνῶ τὰ ἀδημοσίευτα, χειρόγραφα και δακτυλόγραφα, συγκροτοῦν ξεχωριστὸ κεφάλαιο. Πρόκειται γιὰ ἕναν συνδυασμὸ περιγραφικῆς, ἀναλυτικῆς και συστηματικῆς βιβλιογραφίας.

Ὡς βοηθήματα γιὰ τὴ συγκέντρωση τῶν σχετικῶν πληροφοριῶν ὑπῆρχαν ὡς τώρα μόνο ἡ τρίτομη γενικὴ βιβλιογραφία τοῦ Νικόλαου Πολίτη 1907-1920 (*Ἑλληνικὴ Βιβλι-*

ογραφία 1907-1920, Ἀθήνα 1909-1927) καὶ ἡ βιβλιογραφία τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης στὸ χρονικὸ διάστημα 1931-1939 (*Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία. Κατάλογος τῶν ἐν τῇ Ἑθνικῇ Βιβλιοθήκῃ κατὰ νόμον κατατεθειμένων ἀντιτύπων*, Ἀθήνα 1934-1940) καὶ οἱ εἰδικές θεατρικὲς βιβλιογραφίες τῆς Ἐλίζας-Ἄννας Δελβερούδη 1901-1920 («Ἑλληνικὰ θεατρικὰ ἔργα 1901-1920 δημοσιευμένα σὲ περιοδικὰ», *Διαβάζω* 39, Φεβρ. 1981, σσ. 34-42) καὶ τῶν αὐτοτελῶν μεταφράσεων τοῦ Κ. Γ. Κασίνη (*Βιβλιογραφία τῶν ἑλληνικῶν μεταφράσεων τῆς ξένης λογοτεχνίας. Αὐτοτελεῖς ἐκδόσεις*, τόμ. Β', 1901-1950, Ἀθήνα 2013). Μὲ τὸν πλοῦτο τοῦ νέου ὕλικου ποὺ προσκομίζει ἡ παρούσα βιβλιογραφία σὲ σύγκριση μὲ τίς προηγηθεῖσες διαφαίνεται ξεκάθαρα ἡ τεράστια πρόοδος ποὺ ἔχει ἐπιτευχθεῖ στὴ θεατρολογικὴ βιβλιογράφηση τῶν δραματικῶν ἔργων μὲ τὴν ἔκδοση αὐτῆ καὶ ἡ εὐρύτητα τῆς σκοποθεσίας της. Γιὰ τὴν κατάσταση τῆς βιβλιογράφησης τῶν δραματικῶν ἔργων τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου βλ. ἐπίσης Βάλτερ Ποῦνχερ, *Ἡ Ἐπιστήμη τοῦ Θεάτρου στὸν 21ο αἰώνα*, Ἀθήνα 2014, σσ. 104-109.

Ἡ Ἑλληνικὴ Θεατρολογία ἔχει τὴν τύχη νὰ περιλαμβάνει στοὺς κόλπους της τὴ συνάδελφο Χρυσόθεμη Σταματοπούλου-Βασιλάκου, καθηγήτρια τοῦ Τμήματος Θεατρικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, στὰ ἡνία τοῦ Τμήματος ἀπὸ τὸ 2017, ἐξαίρετη ἐπιστήμονα καὶ πεπειραμένη ἐρευνήτρια μὲ βιβλιοθηκονομικὲς καὶ ἀρχαιακὲς σπουδές, ἡ ὁποία μὲ τίς μέχρι σήμερα μελέτες της ἔχει καταθέσει περιεκτικὲς καὶ σπουδαῖες συμβολές στὴ βιβλιογραφία τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου, κυρίως μὲ τὴ μονογραφία της *Τὸ ἑλληνικὸ θέατρο στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ 19ο αἰώνα*, 2 τόμ., Ἀθήνα 1994, 1996, ἐπίσης μὲ τὸν «Κατάλογο θεατρικῶν ἔργων στὴ Σμύρνη 1800-1922: Πρωτότυπα καὶ μεταφράσεις», στὸν τόμο: *Τὸ θέατρο*

στην καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή: Κωνσταντινούπολη - Σμύρνη, Ἀθήνα 2006, σσ. 297-364, ἀλλὰ καὶ γενικότερα μὲ τὶς ὑπόλοιπες ἐρευνητικῆς ὑποδομῆς ἐργασίες της. Ἡ κορύφωση ὅμως τῶν βιβλιογραφικῶν της ἐργασιῶν εἶναι χωρὶς ἄλλο αὐτὴ ἡ ὀγκώδης δίτομη βιβλιογραφία ποὺ προλογίζω αὐτὴ τὴ στιγμή. Ἡ συγκέντρωση καὶ ἐκδοση μιᾶς βιβλιογραφίας, ἔργο κοπιῶδες, ποτὲ ἑκατὸ τοῖς ἑκατὸ ἐξαντλητικό, ὑποκρύπτει πολὺχρονο μόχθο γιὰ τὴ συλλογὴ, ἐπεξεργασία, ὀργάνωση καὶ τεκμηρίωση τῶν λημμάτων, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἐκτιμηθεῖ ἀπὸ τοὺς μὴ μυημένους στὴν ἔρευνα. Ἀντιθέτως γιὰ τοὺς συστηματικούς ἐρευνητές, τὸ ἔργο αὐτὸ ἀξιολογεῖται ὡς ἀνεκτίμητο ἐργαλεῖο ἔρευνας. Χωρὶς τέτοια βασικὰ ἐργαλεῖα, ὅπως εἶναι ἡ ἐργογραφία, ἡ παραστασιογραφία, ἡ βιβλιογραφία τῶν σχετικῶν μελετημάτων καὶ ἡ κριτικογραφία τῶν παραστάσεων, ἡ θεατρολογικὴ ἔρευνα δὲν μπορεῖ νὰ προχωρήσει.

Μὲ τὸ σκεπτικὸ αὐτὸ ἔγινε δεκτὸ καὶ τὸ ἀνὰ χεῖρας πόνημα καὶ μὲ τὸ ἴδιο σκεπτικὸ παραδίδεται στὸ ἀναγνωστικὸ κοινό, μαζὶ μὲ τὴν πεποίθηση καὶ τὴ βεβαιότητα ὅτι ἀποτελεῖ θεμέλιο γιὰ πολλὰς ἀκόμα μελέτες γιὰ τὸ ἑλληνικὸ θέατρο καὶ τὴν ἑλληνικὴ λογοτεχνία τοῦ πρώτου μισοῦ τοῦ 20οῦ αἰῶνα.

ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ